

ВІДГУК

офіційного опонента на дисертацію

Чжу Фендайцзяо

«Ладотональна система в камерно-вокальній музиці

китайських композиторів XX століття

у її зв'язках з виконавством»,

представлену на здобуття наукового ступеня доктора філософії

за спеціальністю 025 – Музичне мистецтво,

галузь знань 02 – Культура і мистецтво

Подана до захисту дисертація присвячена складній і водночас недостатньо вивченій сфері музичного мистецтва – еволюції ладотонального мислення китайських композиторів XX ст. у галузі камерно-вокальної музики. Важливість вибраної теми беззаперечна: саме камерно-вокальні твори стали тією творчою лабораторією, де відбулося зближення традиційної пентатоніки та сучасних європейських композиторських технік, а також апробувалися нові вокально-виконавські прийоми.

Необхідність і своєчасність свого дослідження дисертантка обґрунтовує декількома чинниками: «1) невідповідним рівнем розробки проблем ладової організації китайської камерно-вокальних творів китайських композиторів у зв'язках з їх виконавською реалізацією; 2) наявністю «точок перетину» у камерно-вокальній творчості китайських композиторів двох інтонаційних систем – рівномірно темперованого строю (12-ТЕТ), домінуючого в західній академічній музиці, та акустичної системи 12-люй (十二律), що складає основу ладових структур традиційної музики Китаю; 3) обґрунтуванням шляхів адаптації та «вживання» пентатонового ладу та всього комплексу національної музичної мови в тональну та атональну звуковисотну системи ладотонального мислення провідних китайських композиторів XX століття; 4) затребуваністю розробки виконавських підходів до розуміння ладотонального мислення композиторів у камерно-вокальних творах XX століття та адекватного втілення їх художнього задуму та національної специфіки» (с. 22-23 дис.).

Отже, робота привертає увагу **актуальністю** проблематики, масштабом охопленого матеріалу та прагненням встановити зв'язки між музично-теоретичним і виконавським вимірами. Авторка переконливо поєднує ретельність джерелознавчого аналізу з уважністю до художньої тканини композиторських і виконавських рішень, що підвищує рівень значущості даної наукової праці серед музикознавчих досліджень, які обмежуються теоретичною проблематикою або питаннями історіографії.

Метою дослідження здобувачка обирає обґрунтування взаємозв'язку еволюції ладотонального мислення китайських композиторів XX століття та виконавського втілення національних традицій співаками-інтерпретаторами у камерно-вокальній музиці (с. 23 дис.).

В представленій до розгляду науковій праці послідовно розв'язується низка важливих наукових завдань, що підтверджує вагому **наукову новизну** дослідження, а саме:

- обґрунтовано вплив еволюції ладотонального мислення композиторів на виконавське втілення у камерно-вокальних творах Чжу Цзяньєра, Дін Шаньде, Тан Сяоліня, Ло Чжунчжуна, Сан Тонга;
- у науковий обіг уведено переклади оригінальних вчень про гармонію китайських теоретиків Чжу Цзяньєра, Сан Тонга, Дін Шаньде, а також твори, в яких втілено специфіку ладової системи китайської вокальної музики;
- простежено розвиток ладотонального мислення китайських композиторів в аспекті реалізації національних традицій співаками-інтерпретаторами у камерно-вокальній музиці XX століття через сучасні принципи звуковисотної організації;
- узагальнено шляхи адаптації національної ладової системи до традиційних та сучасних західноєвропейських композиторських технік у процесі становлення і розвитку китайської камерно-вокальної музики XX століття;
- визначено особливості втілення національних виконавських традицій у камерно-вокальній музиці провідних китайських композиторів XX

століття через різні принципи звуковисотної організації;

- проаналізовано питання взаємодії мелодії та поетичного тексту, прийомів співу, дихання, характеристики образного змісту пісень, ансамблевої взаємодії між солістом і супроводом тощо.

Набули подальшого розвитку:

- вивчення загальної картини принципів звуковисотної організації, що склалися на сьогодні в музичному мистецтві;
- розкриття художнього потенціалу китайської ладової системи в камерно-вокальній музиці XX століття (с. 25-26 дис.).

Основним об'єктом дослідження виступає музичне мистецтво XX століття. В його рамках формується предмет дослідження – ладотональна система камерно-вокальної музики Китаю в її зв'язках з виконавством.

Матеріалом дослідження обрано камерно-вокальні твори композиторів, які визначили еволюцію ладо-тонального мислення XX століття, серед яких – Чжу Цзяньер, Дін Шаньде, Тан Сяолін, Ло Чжунчжун, Сан Тонг. Авторка роботи зазначає, що «вибір матеріалу зазначених вище композиторів був покликаний прагненням узагальнити різні прояви їх ладотонального мислення в камерно-вокальній музиці XX століття, виявивши шляхи їх розвитку й руху вперед» (с. 24 дис.).

Структура дисертації відображає її концептуальну направленість та дозволяє виокремлювати магістральні напрями. Розділи логічно пов'язані між собою, а виклад матеріалу є докладним.

У Вступі окреслені актуальність, мета, завдання, об'єкт, предмет, матеріали дослідження.

У Першому розділі окреслюються основні принципи звуковисотної організації у сучасному світовому мистецтві. Авторка розглядає не лише традиційні китайські системи (12-люй), але й західні моделі: тональну гармонію (мажоро/мінор), розширену тональність, модальні структури, атональність, серіалізм тощо. Варто зазначити, що виклад здійснюється крізь призму категорій ладотонального мислення і можливостей його трансформації.

Відчутно, що дисертантка володіє ґрунтовною методологічною базою – від китайських музично-теоретичних трактатів до новітніх європейських та українських досліджень. Особливо важливим в цьому сенсі видається залучення оригінальних теоретичних праць самих композиторів – Чжу Цзяньєра, Сан Тонга, Дін Шаньде, які вводяться у науковий обіг у перекладі. Це можна сприймати як вагомий внесок – адже україномовне й загалом європейське музикознавство має обмежений доступ до цих матеріалів. Новизна цього матеріалу відчувається не лише на рівні нових понять і термінології, а й у самому способі мислення митців.

Другий розділ присвячений творчості Чжу Цзяньєра і Дін Шаньде, що репрезентують перший етап синтезу китайського національного та сучасного західного мистецтва ХХ століття. Важливою знахідкою авторки є віднайдення своєрідних ключових позицій, що віддзеркалюють композиторські стратегії китайських митців, які сприяли розвитку та осучасненню національної камерно-вокальної музики. Так, наприклад, авторка наводить вислів Чжу Цзяньєра: «зберігати, продовжувати, використовувати новий розвиток» у якості ілюстрації механізму інтеграції пентатоніки та функціональної гармонії. У творчості Дін Шаньде дослідниця відзначає метод поєднання модальності з функціональністю та феномен «коливання» між кількома тональними центрами.

Третій розділ відкриває площину авангардних пошуків у творах Тан Сяоліня, Ло Чжунчжуна і Сан Тонга. Саме тут виразно показано інтеграцію стилістики неокласицизму й експресіонізму, додекафонії, серійної техніки в китайську національну камерно-вокальну творчість. Дисертантка переконливо демонструє, що навіть у пошуках авангардистів не зникає «китайська інтонаційність», зокрема, завдяки особливостям ладотонального мислення композиторів національний колорит починає звучати в новій якості. Навіть коли музика сміливих митців-новаторів тяжіє до експресіонізму й додекафонії, завдяки звуковому «стрижню» пентатоніки вона не втрачає своєї ментальної суті.

У Висновках дослідження переконливо підсумовується шлях розвитку

китайської камерно-вокальної творчості XX століття від адаптації європейських технік до створення власної ладотональної системи, яка впливає не лише на композиторську, а й на виконавську практику. Дуже цінним видається поєднання аналізу композиційних методів із практичними рекомендаціями виконавцям – розширення діапазону, робота зі специфічними артикуляційними прийомами. Багато уваги приділено труднощам, які має «подолати» співак: відсутність тональної «гравітації», «невизначені» атональні стрибки, необхідність «утримувати висоту у порожнечі» – усе це вимагає від виконавця не лише техніки, а й особливої духовної гнучкості.

Таким чином, робота має не лише наукове, але й вагоме практичне значення: вона може слугувати орієнтиром для вокалістів і педагогів. Оскільки у даному дослідженні виконавські аспекти висвітлені переважно в контексті технічних прийомів, подальшою перспективою може стати більш детальне вивчення художньо-емоційного розкриття музичного образу у проаналізованих творах в процесі виконавської інтерпретації.

На завершення, можемо констатувати, що отримані авторкою наукові результати є цінним внеском у сучасне музикознавство. Тим часом обов'язок опонента примушує висловити деякі зауваження, задати запитання й поділитися своїми міркуваннями. Прошу авторку роботи відповісти на наступні питання:

1. Судячи з Вашої роботи, переважна більшість камерно-вокальних творів, що Ви розглядаєте, написані на слова стародавніх китайських поетів. Як Ви вважаєте, чому композитори XX століття залучали саме ці тексти для своїх творів, експериментуючи з різними сучасними техніками письма?

2. Які існують підходи до опанування просторово-часової організації камерно-вокальних творів на старовинні поетичні тексти, зважаючи на еволюцію ладотонального мислення китайських композиторів?

3. Які професійні навички повинен продемонструвати вокаліст для вдалого виконання сучасного камерно-вокального твору китайських композиторів XX століття на старовинні поетичні тексти?

Наведені запитання та міркування жодним чином не впливають на позитивну оцінку дисертаційного дослідження Чжу Фендайцзяо, оскільки воно містить ряд цінних спостережень, побудованих в цілісну наукову концепцію. Ступінь актуальності обраної теми, обґрунтованості наукових положень, висновків, сформульованих у дисертації, їх новизна свідчать про високий професійний рівень авторки.

Анотація стисло і сконцентровано передає основні положення праці. Наукові результати дослідження Чжу Фендайцзяо, висвітлені у трьох наукових статтях збірок категорії Б, відповідають вимогам МОН України і кількісно, і за змістом. Робота пройшла необхідну апробацію на Міжнародних науково-практичних конференціях. В дослідженні не виявлені порушення академічної доброчесності. За своїм змістом дисертаційна робота здобувачки Чжу Фендайцзяо повністю відповідає Стандарту вищої освіти зі спеціальності в галузі знань 02 – «Культура і мистецтво» за спеціальністю 025 – «Музичне мистецтво». Дисертаційна робота є завершеною науковою працею і свідчить про наявність особистого внеску здобувачки.

Підсумовуючи все вищенаведене, можемо констатувати, що наукова праця «Ладотональна система в камерно-вокальній музиці китайських композиторів XX століття у її зв'язках з виконавством» відповідає вимогам МОН України до дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 025 – Музичне мистецтво, а її авторка Чжу Фендайцзяо заслуговує отримання пошукуваного наукового ступеня.

Кандидат мистецтвознавства, доцент,
декан вокально-хорового факультету
Одеської національної музичної
академії імені А.В.Нежданової

ЛОБОДА Л.М.